

ГОДИШНИНИ И ЮБИЛЕИ / ANNIVERSARIES AND JUBILEES

ЗА ПРОФ. СΙΑ КОЛКОВСКА – ЮБИЛЕЙНО

IN HONOUR OF PROFESSOR SIA KOLKOVSKA ON HER JUBILEE

През 2026 г. Сия Колковска, изследователка с богат и разностранен принос към българската лексикология и лексикография, празнува юбилей. Професионалният ѝ път е тясно свързан с Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, където от 2015 г. е професор. Тя е автор на над 100 научни публикации, повечето от които имат впечатляващ брой цитирания както у нас, така и в чужбина. Наред с това участва в авторския колектив и в редакционната колегия на най-мощния лексикографски проект на Института – многотомния *Речник на българския език*, и е сред създателите на редица други лексикографски справочници и електронни ресурси.

Сия Колковска е родена на 28 октомври 1961 г. в София, където завършва престижната Осма гимназия. През 1985 г. се дипломира по специалността „Българска филология“ и скоро след това постъпва на работа като проучвател в Института за български език. Като част от немалкия тогава колектив на проучвателите към Секцията за българска лексикология и лексикография Сия Колковска има възможност да навлезе в процеса на работа върху *Речника на българския език*, общувайки тясно с опитния лексикограф Димитър Попов (1939–1999), чиито речникови статии подготвя за печат.

Водена от желанието си за научна работа, през 1988 г. Сия Колковска се явява на конкурс за докторантура (тогава аспирантура) по терминология.

© МИХАЕЛА КУЗМОВА, 2026 / © MIHAELA KUZMOVA, 2026

Тази статия в списание „Български език“ е с отворен достъп и се публикува под международния публичен лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

This open access article of journal “Balgarski ezik” (“Bulgarian Language”) is published under the terms of Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

Дисертационния си труд на тема „Термини за процеси в съвременния български книжовен език“ разработва под ръководството на Мария Попова, днес член-кореспондент на Българската академия на науките, и го защитава успешно през 1994 г. С проблематиката на термините, отнасящи се към понятиенно-семантичната категория *процес*, са свързани първите ѝ публикации в специализираната периодика от средата на 90-те години на миналия век, представящи отделни аспекти от проучванията ѝ, като напр. спецификата на категориите *процес* и *действие*, типологията на термините за процеси, образуването на имена за действия и др. В духа на разработвания от научната ѝ ръководителка Мария Попова комплексен подход, при който терминът се анализира като единство от понятийна, ономасиологична и формална структура, в студията си *Семантика и мотивираност на термините за процеси в съвременния български книжовен език* (2005) Сия Колковска се съсредоточава върху словообразователно мотивираните термини (думи и словосъчетания), като предлага методика за тяхното описание в семантичен и номинационен аспект, въз основа на което ги класифицира и откроява номинационните тенденции при термините от различните групи.

След като през 1994 г. Сия Колковска се връща в Секцията за българска лексикология и лексикография – първоначално като проучвател, а от 1995 г. е избрана за асистент (тогава научен сътрудник) – теоретичните и приложните аспекти на терминознанието продължават да заемат съществено място в научните ѝ занимания. Тя се включва в авторския колектив на два от поредицата академични терминологични речници, изготвени по оригинална концепция на М. Попова в Секцията за българска терминология и терминология. За *Терминологичен речник по природни науки* (2006) съставя речниковите статии на термините от областта на астрономията и химията, а за *Терминологичен речник по обществено-политически науки* (2012) – статиите на термините по история на България и по право. В отделни свои публикации тя разглежда и въпроси, засягащи представянето на термините в речниците от споменатата поредица и в многотомния *Речник на българския език* (*Някои аспекти на терминологичната стандартизация в лексикографската практика; Особенности при представянето на терминологичните единици в многотомния академичен Речник на българския език*).

Върху терминологичен материал Сия Колковска разработва хабилитационния си труд „Модели на концептуално-семантичните отношения между термините в специален (химически) текст с оглед на автоматичното им разпознаване“, въз основа на който през 2005 г. придобива научното звание *доцент* (тогава старши научен сътрудник II степен). В този труд тя прилага познанията и опита си от областта на терминологията и лексикологията в друга приложно ориентирана дисциплина, която в онзи момент започва динамичното си развитие у нас – компютърната лингвистика. Интересът ѝ към тази дисциплина, и по-конкретно към обработката на естествения език, е свързан с участието ѝ в началния етап на проекта BulTreeBank (2001–2003).

Впоследствие в рамките на реализираните между 2005 и 2013 г. в Секцията за българска лексикология и лексикография проекти, насочени към оптимизиране на лексикографската дейност, създаване на електронна версия на *Речника на българския език* и разработване на други лексикални ресурси за българския език, Сия Колковска се ориентира към приложението на информационните технологии в лексикографията. Заедно с Диана Благоева в редица съвместни публикации представят концепция за изграждане на електронен лексикографски корпус с български текстове, проследяват различни аспекти на използването на корпуснобазирания подход при съставянето на речници и в лексикалните изследвания, разглеждат основните характеристики на разработените под тяхно ръководство в Секцията лексикални ресурси (*Електронен корпус за целите на „Речник на българския език“ – състояние и перспективи.* – В: Лексикографията и лексикологията в съвременния свят; *Корпусният подход в българската лексикография – практика и перспективи.* – В: Съвременни методи и подходи в лексикографската практика. Сборник студии и статии; *Към въпроса за семантичната прозодия на глаголите в българския език (корпусно изследване); „Инфолекс“ – лексикални ресурси за българския език.* – В: Езикови ресурси и технологии за българския език).

Сия Колковска се включва и в други научноприложни инициативи на Института за български език в областта на корпусната лингвистика – в проекта „Български национален корпус“, разработван в Секцията по компютърна лингвистика, както и големия международен проект „Европейска лексикографска инфраструктура“ (ELEXIS), реализиран в периода 2018–2022 г. Значимо е нейното участие и в основния дългогодишен проект на Секцията за българска лексикология и лексикография – многотомния *Речник на българския език*. Тя е сред авторите на девет от публикуваните до момента шестнадесет тома от *Речника* и член на редакционната колегия на том 14, 15 и 16.

Централно място в научната дейност на Сия Колковска заема изследването на интензивните иновационни процеси, протичащи в българската лексика и фразеология от края на миналия век. По-конкретно, върху широк езиков материал, обхващащ както общоупотребима, така и терминологична лексика, тя проучва процесите на семантична неологизация, анализира някои от езиковите тенденции, обуславящи развоя на българската лексика в края на XX и началото на XXI в. (тенденциите към интернационализация и национализация, тенденцията към интелектуализация), проследява действието на принципа на езиковата икономия, както и проявите на интеграцията на неологизмите в българския език. Освен в редица статии и студии тези въпроси Сия Колковска разглежда и в съответните части на раздела *Динамика и иновационни процеси в българската лексика в края на XX и началото на XXI в.* от колективния академичен труд *Българска лексикология* (2013). Този труд, представляващ първи том от тритомната поредица *Българска лексикология и фразеология*, е удостоен с наградата „Книга на годината“ на

Института за български език през 2013 г. и с Диплом за високи научни постижения на Съюза на учените в България за 2014 г.

С неологията, и най-вече с неографията, е свързана още една продуктивна насока, в която се разгръща научното сътрудничество между Сия Колковска и Диана Благоева. Съвместно, но с ясно разграничен принос на двете авторки е написан споменатият по-горе раздел от колективния труд *Българска лексикология*. Резултат от плодотворната им съвместна работа са и други статии и студии, в които те отделят внимание на различни аспекти на иновационните явления и процеси в българския език, включително в съпоставителен план: *Граматични особености на най-новата субстантивна лексика в българския език*; *Към въпроса за взаимодействието между терминологичната лексика и фразеологията в българския език*; *Вариантност при новата лексика в българския и полския език*. В съавторство те разглеждат и различни въпроси, засягащи речниковото представяне на новата лексика, изхождайки от богатия си опит и широка осведоменост в сферата на тълковната неография, напр. *Лексикографско описание на новата лексика в българския език*. – В: Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема; *Аспекти на нормативността в съвременните славянски неологични речници*. – В: *Slovanská lexikografie počátkem 21. století*.

Заедно с чл.-кор. Емилия Пернишка са авторки на първите два академични речника на новите думи – *Речник на новите думи и значения в българския език* (2001) и *Речник на новите думи в българския език от края на XX и първото десетилетие на XXI в.* (2010). За тези два речника Сия Колковска разработва статиите на думите от буква В до буква Л. В публикувания през 2021 г. *Речник на новите думи в българския език от първите две десетилетия на XXI в.*, съставен от членовете на Секцията за българска лексикология и лексикография под редакцията на Диана Благоева и Сия Колковска, Сия Колковска е автор на статиите на думите от букви В, Г, С и Ч. Като вещ познавач на неологичната проблематика, тя ясно и достъпно коментира появата и употребата на немалоко нови думи и значения в езикови бележки, публикувани в интернат справочника на Института за български език „Написаното остава. Пиши правилно!“.

През последните години в научните интереси на Сия Колковска се очертава още една интересна тематична линия, засягаща историята на речниковото дело в България, и по-конкретно лексикографските приноси на Стефан Младенов и Захари Футеков.

Сия Колковска успешно съчетава значителната си по обем научна и научноприложна работа с разнопосочна организационна, експертна и популяризаторска дейност. От 2008 г. тя редовно бива избирана за член на Научния съвет на Института за български език. В периода между 2012 и 2019 г. е ръководител на Секцията за българска лексикология и лексикография. Член е на редакционната колегия на „Известията на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (от 2014 г.) и на полското списание *Języ-*

koznawstwo, издание на Хуманитарно-икономическата академия в Лодз, Полша (от 2018 г.). Участва в програмните и организационните комитети на редица конференции: VI международна конференция по лексикография и лексикология „70 години българска академична лексикография“ (2012), VII международна конференция по лексикография и лексикология „Лексикографията в началото на XXI в.“ (2015), Международната годишна конференция на Института за български език (2017, 2020, 2021 и 2022). Между 2015 и 2018 г. е член на Комисията за подбор на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища към Министерството на образованието и науката.

Сия Колковска е рецензент на множество дисертации, научни проекти, книги и статии. Експертната ѝ дейност обхваща още разработване на становища по искане на граждани и институции, както и участие в Комисията за подготовка на тестове за национално външно оценяване по български език и литература след 7. клас (от 2018 г. до 2025 г.).

В юбилейната за проф. д-р Сия Колковска година от все сърце ѝ желаем здраве, бодър дух и нови творчески хоризонти!

Михаела Кузмова / Mihaela Kuzmova

✉ *Гл. ас. д-р Михаела Кузмова*

ORCID ID: 0000-0001-9656-123X

Секция за българска лексикология и лексикография

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113, София, България

m.kuzmova@ibl.bas.bg

✉ *Assist. Prof. Dr. Mihaela Kuzmova*

ORCID ID: 0000-0001-9656-123X

Department of Bulgarian Lexicology and Lexicography

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria

m.kuzmova@ibl.bas.bg